

ĮMONĖS FINANSINĖS BŪKLĖS VERTINIMO SANTYKINIAI RODIKLIAI: AKCININKŲ IR KREDITORIŲ POŽIŪRIS

Lina Paliulienė

Kauno kolegija

Anotacija. Įmonės finansinei būklei įvertinti naudojami įvairūs santykiniai rodikliai. Kokius rodiklius ir kokį jų kiekį analizuoti, nusprendžia patys finansinės informacijos vartotojai. Straipsnyje susisteminti ir apibendrinti populiariausi akcininkų ir kreditorių naudojami įmonės finansinės būklės vertinimo santykiniai rodikliai. Santykiniai rodikliai suskirstyti į dvi grupes: 1) sudaryti apskaitos pagrindu, 2) sudaryti rinkos pagrindu. Nustatyta, kad akcininkai ir kreditoriai ekonominiams sprendimams priimti gali naudoti skirtingus ir tuos pačius santykinius rodiklius. Ir akcininkams, ir kreditoriams aktualūs pelningumo (veiklos pelningumas, turto grąža, nuosavo kapitalo grąža, investicijų pelningumas), likvidumo (bendras likvidumas, kritinis likvidumas), mokumo (skolos rodiklis, skolos-nuosavybės koeficientas) ir kapitalo rinkos (rinkos-buhalterinės vertės santykis) rodikliai. Apyvartumo grupės rodiklius analizuoja tik akcininkai, kreditoriams turto apyvartumas nėra svarbus, jie daugiau dėmesio skiria mokumo rodikliams. Kapitalo rinkos rodikliai taip pat aktualesni akcininkams. Akcininkai analizuoja įvairius investicinius rodiklius ir tik vieną šios grupės rodiklį – rinkos-buhalterinės vertės santykį analizuoja kreditoriai.

Reikšminiai žodžiai: finansinė būklė, santykiniai rodikliai, akcininkai, kreditoriai.

Įvadas

Šiuolaikinėmis konkurencingo verslo sąlygomis labai svarbu turėti kuo daugiau išsamios informacijos apie finansinę įmonės būklę bei veiklos rezultatus, kad būtų galima objektyviai įvertinti dabartinę įmonės vietą rinkoje ir jos konkurencines galimybes ateityje (Janovič, 2012). Tuo tikslu atliekama finansinių santykinių rodiklių analizė. Santykinių finansinių rodiklių naudojimas leidžia palyginti įmones, dirbančias toje pačioje šakoje, arba vienos įmonės finansinių ataskaitų rodiklius tam tikru laikotarpiu. Taip pat suteikia galimybę palyginti skirtingo dydžio įmones. Be to, santykiniai finansiniai rodikliai gali būti taikomi įmonės prognozuojamai finansinei būklei vertinti. Praktikoje atliekant įmonių finansinės būklės vertinimą, skaičiuojama per šimtą įvairiausių santykinių rodiklių, tačiau kaskart skaičiuoti juos visus netikslinga laiko sąnaudų požiūriu – verčiau iš kiekvienos rodiklių grupės parinkti rodiklius, geriausiai atspindinčius tyrimo tikslus ir suinteresuotų šalių poreikius (Janovič, 2012).

Išskiriami įvairūs finansinių ataskaitų informacijos vartotojai: verslo analitikai, kreditoriai, akcininkai, finansų vadybininkai ir kt. Akcininkai ir kreditoriai – tai svarbiausieji finansinės informacijos vartotojai, siekiantys kuo objektyviau įvertinti įmonės finansinę būklę ir priimti teisingus ekonominius sprendimus.

Akcininkus pirmiausia domina dabartinis ir ateities akcijų kursas. Vertindamas akcijų kursą, akcininkas turi realiai įvertinti rizikos laipsnį, pelno

dydį ir įmonės plėtimosi galimybes. Jiems taip pat svarbu žinoti, kaip vadovybė kontroliuoja įmonės išteklius (Žigienė, 2006).

Kreditorius domina jų klientų finansinės garantijos. Bankai ir finansinės institucijos labai daug dėmesio skiria įmonių finansinei analizei. Jie kuria analitikų padalinius ir kaupia duomenų bazes apie esamus ir potencialius klientus bei seka ir sistemina kiekvieną įmanomą informaciją apie klientų veiklą (Žigienė, 2006).

Mokslinė problema ir jos pagrindimas

Atlikta įmonės finansinės būklės vertinimo rodiklių mokslinės literatūros analizė leidžia teigti, kad įvairūs tyrėjai kėlė klausimus, susijusius su akcininkų ir kreditorių vertinamais santykiniais rodikliais. Autoriai tyrimus atliko dviem kryptimis – vieni analizavo akcininkų, kiti – kreditorių vertinamus santykinius rodiklius.

Nemažai dėmesio akcininkų vertinamų santykinių rodiklių analizei užsienio mokslo darbuose skyrė: Shayan (2013), Muhammad, Scrimgeour (2014), Martani, Mulyono, Khairurizka (2009), Gentry, Shen (2010), Aliabadi, Dorestani, Balsara (2013), Oberholzer (2012). Šiuose darbuose dažniausiai analizuojami pelningumo, likvidumo, mokumo, apyvartumo ir kapitalo rinkos rodikliai, kuriuos įvertinę akcininkai priima ekonominius sprendimus dėl tolimesnių įmonės plėtros galimybių.

Kiti užsienio autoriai (Christensen, Nikolaev (2010), Minnis (2010), Ciampi, Gordini (2008), Tang (2009), Ferreira, Ferreira, Mariano (2018), Bae, Goyal (2009)) tyrė kreditorių vertinamus

santykinis rodiklis. Šių tyrėjų darbuose dažniausiai analizuojami pelningumo, likvidumo ir mokumo rodikliai, kuriuos įvertinę kreditoriai sprendžia apie įmonės gebėjimą laiku grąžinti skolas ir sumokėti palūkanas.

Nors yra atlikta tyrimų apie pavienius akcininkų ir kreditorių vertinamus santykinis rodiklius, tačiau pasigendama bendro susisteminto požiūrio į šiuos rodiklius. Atsižvelgiant į tai, akcininkų ir kreditorių vertinamų santykinis rodiklių susistemimas yra tikslingas tiek teoriniu, tiek praktiniu aspektu.

Tyrimo mokslinė problema: kaip sugrupuoti akcininkų ir kreditorių analizuojamus finansinius santykinis rodiklius, padedančius tiksliausiai įvertinti įmonės finansinę būklę ir priimti teisingus ekonominius sprendimus.

Tyrimo objektas – akcininkų ir kreditorių analizuojami santykiniai rodikliai.

Tyrimo tikslas – susisteminti akcininkų ir kreditorių naudojamus įmonės finansinės būklės vertinimo santykinis rodiklius.

Tyrimo uždaviniai:

1. Apibendrinti finansinės informacijos poreikį akcininkams ir kreditoriams.
2. Sugrupuoti ir apibendrinti akcininkų bei kreditorių vertinamus santykinis rodiklius.

Tyrimo metodai: ekonomikos ir vadybos mokslinės literatūros analizės, informacijos palyginimo, apibendrinimo metodai, rodiklių grupavimas.

Finansinės informacijos poreikio akcininkams ir kreditoriams teorijos apžvalga

Mokslinėje literatūroje apskaita yra apibūdinama dviem paradigmomis:

- ✓ vertinimo įrankio paradigma,
- ✓ informacijos įrankio paradigma.

Pirmoje paradigmoje apskaita tapatinama su finansinių ataskaitų elementų vertinimu. Antra paradigma teigia, kad apskaitos tikslas yra teikti teisingą informaciją finansinių ataskaitų informacijos vartotojams, kad jie galėtų priimti tinkamus ekonominius sprendimus (sprendimų naudingumo požiūris) (Firescu, 2013).

Skiriami vidiniai ir išoriniai finansinių ataskaitų informacijos vartotojai. Vidiniams vartotojams priskiriami vadovai, akcininkai ir darbuotojai. Išoriniams – investuotojai, kreditoriai, pirkėjai, konkurentai, valstybės institucijos, visuomenė.

Finansinių ataskaitų informacijos vartotojai vertindami įmonės finansinę būklę naudoja finansinius santykinis rodiklius. Nėra bendros

nuomonės, kiek finansinių rodiklių apskaičiuoti, norint įvertinti įmonės finansinę būklę ir veiklos rezultata. Delen ir kt. (2013) teigimu, ankstesni tyrimai atlikti Gombola, Ketz (1983 m.) pateikė empirinių įrodymų, kad įmonių finansinės būklės vertinimui reiktų naudoti 58 santykinis rodiklius. Cinca ir kt. (2005) naudojo 16 finansinių rodiklių ir įrodė, kad santykinis rodiklių pasirinkimui turi įtakos įmonės dydis ir šalis, kurioje įmonė vykdo veiklą. Uyar ir Okumus (2010) tyrė pasaulinės finansų krizės poveikį viešai akcijomis prekiaujančioms Turkijos pramonės įmonėms ir naudojo 32 santykinis rodiklių rinkinį. Tačiau dauguma mokslinių tyrimų dažniausiai rekomenduoja vertinti 20–30 rodiklių. Manoma, kad šis rodiklių skaičius yra pakankamas įvertinti įmonės finansinę būklę ir veiklos rezultatus, nepriklausomai nuo to, kas yra finansinės informacijos vartotojai (Delen ir kt., 2013)

Vidiniai ir išoriniai finansinių ataskaitų informacijos vartotojai finansinę informaciją naudoja skirtingais tikslais. **Akcininkai** suinteresuoti teisinga finansinių ataskaitų informacija, nes jiems svarbu žinoti savo investicijų rezultatus įmonėje ir vadovybės veiklos poveikį didinant akcijų vertę.

Maksimali akcininkų vertė yra vienas svarbiausių tikslų pelno siekiančiose įmonėse. Nissim, Penman (2008) teigimu, autoriai įvairiai apibrėžia akcininkų vertę, pvz., Rappaport (1998) mano, kad akcininkų vertė yra įmonės nuosavo kapitalo balansinė vertė ir gali būti išmatuota išsipareigojimus atimant iš turto, Scott (1998) ir Serven (1999) nuomone, akcininkų vertė – tai įmonės nuosavo kapitalo rinkos vertė (įmonės kapitalizacijos suma), kuri apskaičiuojama paprastųjų akcijų skaičių padauginus iš akcijos vidutinės rinkos kainos. Akcininkų vertei apskaičiuoti dažniausiai naudojami pelningumo, likvidumo, mokumo, apyvartumo ir investiciniai rodikliai. Santykiniai rodikliai užsienio autorių (Muhammad, Scrimgeour (2014), Gentry, Shen (2010)) atliktuose tyrimuose suskirstyti į dvi grupes: 1) sudaryti apskaitos pagrindu (*angl. accounting based*), 2) sudaryti rinkos pagrindu (*angl. market based*). Tradiciniai apskaitos pagrindu pagrįsti rodikliai buvo kritikuojami, kadangi nėra efektyvūs priimant ekonominius sprendimus. Šie trūkumai buvo pašalinti apskaičiuojant rinką pagrįstus finansinius rodiklius.

Kreditorius domina jų klientų finansinės garantijos, todėl jiems svarbus įmonės gebėjimas laiku grąžinti skolas ir sumokėti palūkanas. Skola

yra pagrindinis išorinis finansavimo šaltinis kapitalo rinkoje, todėl apskaitos informacija yra ypač reikšminga paskolų kreditoriams. Pagal Armstrong ir kt. (2010), skoliniojo reikalauja finansinės atskaitomybės teikiamos informacijos sprendimų priėmimo ir skolinimo tikslais. Bankai ir finansinės institucijos labai daug dėmesio skiria įmonių finansinei analizei, nes ji teikia informaciją apie skolininko rizikos lygį, pelningumą, valdymo efektyvumą ir įvertinimą įmonės užstato. Christensen, Nikolaev (2010) teigimu, kreditoriams svarbiausi yra įmonės pelningumo, likvidumo ir mokumo rodikliai.

Apibendrinant galima teigti, kad reikšmingiausias finansinių ataskaitų informacijos vartotojus – akcininkus ir kreditorius domina konkreti, tačiau skirtinga informacija. Akcininkai rūpinasi savo investicijų rizika ir pelningumu, galimybe gauti

dividendus, sprendžia, ar įmonės administracija per ataskaitinį laikotarpį tinkamai vykdė savo pareigas. Kreditorius domina suteiktų paskolų saugumas, t. y. ar įmonė pajėgi sumokėti palūkanas ir suėjus terminui grąžinti paskolą.

Akcininkų ir kreditorių vertinami santykiniai rodikliai

Kadangi akcininkus ir kreditorius domina gana skirtinga finansinių ataskaitų informacija, todėl jie patys nusprendžia, kokius santykinius rodiklius ir kiek jų vertinti. 1 lentelėje pateikti susisteminti užsienio autorių tyrimuose dažniausiai minimi akcininkų ir kreditorių vertinami santykiniai rodikliai. Akcininkų vertinami santykiniai rodikliai suskirstyti į dvi grupes: 1) sudaryti apskaitos pagrindu, 2) sudaryti rinkos pagrindu.

1 lentelė. Akcininkų ir kreditorių vertinami santykiniai rodikliai

Santykiniai rodikliai	Apskaičiavimas	Vertinami akcininkų	Vertinami kreditorių
<i>Sudaryti apskaitos pagrindu</i>			
1. Pelningumo rodikliai			
Veiklos pelningumas (angl. <i>Operating profit</i> , ROS)	Veiklos pelnas / pardavimo pajamos	X	X
Turto grąža (angl. <i>Return on assets</i> , ROA)	Grynasis pelnas / turtas	X	X
Nuosavo kapitalo grąža (angl. <i>Return on equity</i> , ROE)	Grynasis pelnas / nuosavas kapitalas	X	X
Investicijų pelningumas (angl. <i>Return on investment</i> , ROI)	Grynasis pelnas / (nuosavas kapitalas+ilgalaikės skolos)	X	X
2. Likvidumo rodikliai			
Bendrasis likvidumas (angl. <i>Current ratio</i> , CR)	Trumpalaikis turtas / trumpalaikiai įsipareigojimai	X	X
Kritinis likvidumas (angl. <i>Quick ratio</i> , QR)	(Trumpalaikis turtas – atsargos) / trumpalaikiai įsipareigojimai	X	X
3. Mokumo rodikliai			
Skolos rodiklis (angl. <i>Debt ratio</i> , DR)	Įsipareigojimai / turtas	X	X
Skolos-nuosavybės rodiklis (angl. <i>Debt to equity ratio</i> , DER)	Įsipareigojimai / nuosavas kapitalas	X	X
Palūkanų padengimo koeficientas (angl. <i>Times interest earned</i> , TIE)	Veiklos pelnas / palūkanos		X
Skolos santykis su EBITDA pelnu (angl. <i>Debt / EBITDA</i>)	Skolos / EBITDA		X
4. Apyvartumo rodikliai			
Atsargų apyvartumas (angl. <i>Inventory turnover ratio</i> , ITR)	Pardavimo savikaina / atsargos	X	
Turto apyvartumas (angl. <i>Asset turnover</i> , AT)	Pardavimo pajamos / turtas	X	
<i>Sudaryti rinkos pagrindu</i>			
5. Kapitalo rinkos rodikliai			
Pelno, tenkančio vienai akcijai, koeficientas (angl. <i>Earnings per share</i> , EPS)	Grynasis pelnas / paprastųjų akcijų skaičius	X	
Dividendų išmokėjimo koeficientas (angl. <i>Dividend payout ratio</i> , POR)	Dividendai / grynasis pelnas	X	
Akcijos rinkos kainos ir grynojo pelno koeficientas (angl. <i>Price to earnings ratio</i> , P/E)	Akcijos rinkos kaina / grynasis pelnas vienai akcijai	X	
Rinkos-buhalterinės vertės santykis (angl. <i>Price to book value</i> , P/BV)	Kapitalizacija / nuosavas kapitalas	X	X

Iš 1 lentelėje pateiktų duomenų matyti, kad akcininkų ir kreditorių ekonominiams sprendimams priimti gali būti naudojami skirtingi ir tokie patys santykiniai rodikliai. Galima teigti, kad dažniausiai naudojami populiariausi santykiniai rodikliai, kuriuos analizuoja ir akcininkai, ir kreditoriai vertindami įmonės finansinę būklę, yra:

- 1) pelningumo rodikliai: veiklos pelningumas, turto grąža, nuosavo kapitalo grąža, investicijų pelningumas;
- 2) likvidumo rodikliai: bendrasis likvidumas, kritinis likvidumas;
- 3) mokumo rodikliai: skolos rodiklis, skolos-nuosavybės koeficientas;
- 4) kapitalo rinkos rodikliai: rinkos-buhalterinės vertės santykis.

Apibendrinant galima teigti, kad visi 1 lentelėje pateikti dažniausiai užsienio autorių tyrimuose analizuojami pelningumo ir likvidumo rodikliai domina akcininkus ir kreditorius. Apyvartumo rodikliai (atsargų apyvartumas, turto apyvartumas) aktualūs tik akcininkams, kreditoriai šių rodiklių nevertina, jiems svarbesnės informacijos suteikia mokumo grupės rodikliai. Kapitalo rinkos rodiklių didesnė dalis taip pat aktuali tik akcininkams, tik vienas šios grupės rodiklis – rinkos-buhalterinės vertės santykis yra reikšmingas ir kreditoriams.

Toliau straipsnyje apibūdinami santykiniai rodikliai, kuriuos vertina ir akcininkai, ir kreditoriai.

Pelningumo rodikliai (angl. *Profitability ratios*) tiria, kiek įmonėje pelno generuoja pardavimai, nuosavas kapitalas ir turtas. Ši rodiklių grupė padeda finansinių ataskaitų informacijos vartotojams įvertinti įmonės naudingumą. Kuo pelningumas didesnis, tuo įmonė dirba sėkmingiau.

Veiklos pelningumas (angl. *Return on sales, ROS*) naudojamas įmonės veiklos efektyvumui įvertinti. Šis rodiklis dar vadinamas veiklos pelno marža, parodo, kiek veiklos pelno arba pelno prieš palūkanas ir mokesčius (EBIT) uždirbama iš pardavimo pajamų (Visconti, 2018).

Turto grąža (angl. *Return on assets, ROA*) parodo, kaip efektyviai valdomas ir naudojamas įmonės turtas uždirbti pajamas. Kuo ROA reikšmė didesnė, tuo įmonės veikla efektyvesnė, todėl akcininkai ir kreditoriai pirmenybę teikia didesniai rodikliui. Norint jį apskaičiuoti reikia grynąjį pelną padalinti iš turto (Saragih, 2018).

Nuosavo kapitalo grąža (angl. *Return on equity, ROE*) parodo, kaip efektyviai panaudojamos akcininkų lėšos. Norint jį suskaičiuoti reikia grynąjį pelną padalinti iš nuosavo kapitalo. ROE labai priklauso nuo įmonės kapitalo struktūros. Kuo

įmonėje maksimaliau siekiama padidinti akcininkų vertę, tuo turėtų būti didesnis ROE. Aukštas ROE rodo efektyvų nuosavo kapitalo valdymą, taip pat didesnę grąžą investuotojams. ROE vertinamas gerai, jei yra daugiau kaip 12 %. Rodiklį rekomenduojama nagrinėti kartu su turto pelningumo rodikliu (Saragih, 2018).

Investicijų grąža (angl. *Return on investment, ROI*) naudojama įvertinti įmonės investicijų efektyvumą arba norint palyginti kelių skirtingų investicijų efektyvumą. Paprastai pirmenybę teikiama investicijoms, kurių grąža yra didžiausia. Rodiklis apskaičiuojamas grynąjį pelną, gautą įgyvendinus projektą, dalijant iš investicijų rezultatui pasiekti (Botchkarev, 2017).

Likvidumo rodikliai (angl. *Liquidity ratios*) parodo, kiek įmonė gebėtų padengti trumpalaikius įsipareigojimus nenuostolingai arba turtą greitai paversti pinigais, kuriais gali padengti trumpalaikius įsipareigojimus, ir išlaikyti stabilią veiklą. Moki įmonė yra patraukli kreditoriams, investuotojams, įmonės savininkams, vadovams ir kitiems. Įmonių turto likvidumas sąlygoja stipresnį įmonės konkurencingumą rinkoje ir patrauklumą suinteresuotoms šalims (Bartkauskaitė ir kt., 2016).

Bendrasis likvidumas (angl. *Current ratio, CR*) parodo įmonės galimybę grąžinti trumpalaikes skolas (trumpalaikes paskolas, skolas tiekėjams). Norint jį suskaičiuoti reikia trumpalaikį turtą padalinti iš trumpalaikių įsipareigojimų. Idealu, kai trumpalaikis turtas 2 kartus viršija trumpalaikius įsiskolinimus. Už vienetą mažesnis rodiklis rodo trumpalaikių įsipareigojimų nevykdymo riziką. Labai aukštas rodiklis (daugiau nei 2) rodo, kad vadovai nesugeba efektyviai valdyti trumpalaikio turto (Raveesh, Chakraborty, 2011).

Kritinis likvidumas (angl. *Quick ratio, QR*) apskaičiuojamas kartu su bendruoju likvidumu, abiejų rodiklių reikšmės neturėtų labai skirtis. Skaičiuojant kritinį likvidumą, reikia iš trumpalaikio turto atimti nelikvidų turtą – atsargas ir padalinti iš trumpalaikių įsipareigojimų. Arba galimas ir kitas skaičiavimas – likvidų trumpalaikį turtą (pinigus ir pinigų ekvivalentus, trumpalaikes investicijas, gautinas sumas) reikia padalinti iš trumpalaikių įsipareigojimų (Durrar ir kt., 2016).

Mokumo rodikliai (angl. *Solvency ratios*) plačiau nei likvidumo rodikliai leidžia spręsti apie įmonės trumpalaikio ir ilgalaikio mokumo galimybes. Skirtumas tarp mokumo ir likvidumo rodiklių yra tai, kad likvidumo rodikliai vertina tik trumpalaikius įsipareigojimus ir trumpalaikį turtą. Mokumas – įmonės sugebėjimas turimomis mokėjimo priemonėmis apmokėti trumpalaikius

ir ilgalaikius įsipareigojimus, suėjus jų mokėjimo terminui. Įmonė moki, kai nagrinėjamu laikotarpiu mokėjimo priemonių turi ne mažiau kaip įsipareigojimų. Nemokia laikoma įmonė, kuri nesugeba sumokėti kreditoriams, teikiantiems prekes ir paslaugas skolon. Nemoki įmonė negalės palaikyti normalių santykių su kitais rinkos dalyviais, todėl mokumas yra būtina įmonės egzistavimo sąlyga.

Skolos rodiklis (angl. *Debt ratio*, DR) parodo, koks yra įmonės skolų ir turto santykis, todėl apskaičiuojamas visus įsipareigojimus dalijant iš viso turto. Mažas rodiklis rodo, kad įmonė nėra priklausoma nuo kreditorių. Kuo rodiklis mažesnis, tuo mažiau įmonė prisiskolinusi. Didėjantis rodiklis signalizuoja didėjančią finansinę riziką. Skolos rodiklis yra vienas iš rodiklių, tiksliausiai prognozuojančių įmonių bankrotus (Lakshan, Wijekoon, 2013).

Skolos-nuosavybės rodiklis (angl. *Debt to equity ratio*, DER) lygina įmonės skolą su akcininkų nuosavybe. Apskaičiuojamas visus įsipareigojimus dalijant iš nuosavo kapitalo. Kuo skolos-nuosavybės rodiklis didesnis, tuo įmonės mokumas blogesnis. Jei santykis yra didesnis už 1, tai rodo, kad didžioji įmonės turto dalis finansuojama skolintomis lėšomis. Jei mažesnis už 1, – tai turtas daugiausia finansuojamas nuosavu kapitalu (Lakshan, Wijekoon, 2013).

Kapitalo rinkos rodikliai (angl. *Capital market ratios*) suteikia informacijos apie tai, kaip įmonė vertina rinka, t.y. kiek įmonė vertinga kaip nuosavybės / investavimo objektas.

Rinkos-buhalterinės vertės santykis (angl. *Price to book value*, P/BV) naudingas investuotojams, kurie nori palyginti įmonės rinkos vertę (kapitalizaciją) su jos buhalterine verte (akcininkų nuosavybe). Jei santykis lygus vienetui, tai įmonės rinkos vertė yra lygi jos buhalterinei vertei. Jei

santykis didesnis nei vienas, tai reiškia, kad įmonės akcijos yra pervertintos, ir atvirkščiai, įmonės akcijos neįvertintos, jei santykis mažesnis už vienetą. Kreditoriai rinkos-buhalterinės vertės santykį naudoja kaip įmonės augimo rodiklį, kuris teigiamai koreliuoja su įmonių išoriniu finansavimu (Tang, 2009).

Išvados

1. Akcininkus ir kreditorius domina konkreti, tačiau skirtinga finansinė informacija. Akcininkai rūpinasi savo investicijų rizika ir pelningumu, galimybe gauti dividendus, sprendžia, kokios įmonės plėtimosi galimybės bei kaip vadovybė kontroliuoja įmonės išteklius. Kreditorius domina jų klientų finansinės garantijos. Jiems įdomu, ar laiku bus gražintos paskolos ir sumokėtos palūkanos.
2. Analizuojamus rodiklius ir jų kiekį akcininkai bei kreditoriai renkasi pagal poreikį ir tikslus. Grupuojant santykinus rodiklius, nustatyta, kad akcininkai ir kreditoriai sprendimams priimti gali naudoti skirtingus ir tuos pačius santykinus rodiklius. Ir akcininkams, ir kreditoriams svarbūs pelningumo (veiklos pelningumas, turto graža, nuosavo kapitalo graža, investicijų pelningumas), likvidumo (bendrasis likvidumas, kritinis likvidumas), mokumo (skolos rodiklis, skolos-nuosavybės koeficientas) ir kapitalo rinkos (rinkos-buhalterinės vertės santykis) rodikliai. Apyvartumo grupės rodiklius analizuoja tik akcininkai, kreditoriams apyvartumas nėra aktualus, jie dėmesį skiria mokumo rodikliams, kurie padeda įvertinti paskolų riziką ir įmonės atsiskaitymo galimybes. Kapitalo rinkos rodikliai taip pat labiau aktualūs akcininkams, tik vieną šios grupės rodiklį – rinkos-buhalterinės vertės santykį, kaip įmonės augimo rodiklį, analizuoja ir kreditoriai.

Literatūra

1. Aliabadi, S., Dorestani, A., Balsara, N. (2013). The Most Value Relevant Accounting Performance Measure by Industry. *Journal of Accounting and Finance*, vol. 13(1) 2013, p.22-34.
2. Armstrong, C.S., Guay, W.R., Weber, J.P. (2010). The Role of Information and Financial Reporting in Corporate Governance and Debt Contracting. *Journal of Accounting and Economics*, 50 (2-3), p. 179-234.
3. Bae, K.H., Goyal, V.K. (2009). Creditor Rights, Enforcement, and Bank Loans. *The Journal of Finance*, vol. 64, Issue 2, p. 823-860.
4. Bartkauskaitė, I., Stankevičienė, J., Miečinskienė, A. (2016). Įmonės finansinis likvidumas kaip priemonė įmonės vertei didinti. *Verslas XXI amžiuje*, 2016 8(2), p.192-199.
5. Botchkarev, A. (2017). Estimating the Accuracy of the Return on Investment (ROI) Performance Evaluations. *Interdisciplinary Journal of Information, Knowledge, and Management*, 10, p. 217-233.
6. Christensen, H.B., Nikolaev, V. (2010). Accounting-based covenants and credit market access. [interaktyvus], [žiūrėta 2020-11-17]. Prieiga per internetą: <http://www.olin.wustl.edu/docs/Faculty/Christensen.pdf>
7. Ciampi, F., Gordini, N. (2008). Using Economic - Financial Ratios for Small Enterprise Default Prediction Modeling: an Empirical Analysis. 2008 Conference: Oxford Business & Economics

- Conference Proceedings. At: Oxford, Volume: 1. ISBN: 978-0-9742114-7-3.
8. Delen, D., Kuzey, C., Uyar, A. (2013). Measuring firm performance using financial ratios: A decision tree approach. *Expert Systems with Applications*, vol. 40, Issue 10, p. 3970-3983.
 9. Durrah, O., Rahman, A.A., Jamil, S.A., Ghafeer, N.A. (2016). Exploring the Relationship between Liquidity Ratios and Indicators of Financial Performance: An Analytical Study on Food Industrial Companies Listed in Amman Bursa. *International Journal of Economics and Financial Issues*, vol. 6, no. 2, p. 435-441.
 10. Ferreira, D., Ferreira, M. A., Mariano, B. (2018) Creditor Control Rights and Board Independence. *The Journal of Finance*, vol. 73, Issue 5, p. 2385-2432.
 11. Firescu, V. (2013). Assessment Paradigm in Accounting. *Management Agricol*, vol.15, No 3, p. 144-150.
 12. Gentry, R., Shen, W. (2010). The relationship between accounting and market measures of firm financial performance: how strong is it? *Journal of Managerial Issues*, vol.22, no. 4, p. 514-530.
 13. Janovič, V. (2012). Įmonių perspektyvinė finansinė analizė esant neapibrėžtumui. *Business Systems and Economics*, no. 2 (1), 2012, p. 102-115.
 14. Lakshan, A.M., Wijekoon, N. (2013). The Use of Financial Ratios in Predicting Corporate Failure in Sri Lanka. *GSTF Journal on Business Review (GBR)* vol.2, no.4, p. 37-43.
 15. Martani, D., Mulyono, Khairurizka, R. (2009). The effect of financial ratios, firm size, and cash flow from operating activities in the interim report to the stock return. *Chinese Business Review*, ISSN 1537-1506, USA, vol. 8, no.6 (Serial no.72), p. 44-55.
 16. Minnis, M.C. (2011) The Value of Financial Statement Verification in Debt Financing: Evidence from Private U.S. Firms. *Journal of Accounting Research*, vol. 49, Issue 2, p. 457-506.
 17. Muhammad, N., Scrimgeour, F. (2014). Stock Returns and Fundamentals in the Australian Market. *Asian Journal of Finance & Accounting*, ISSN 1946-052X, 2014, vol. 6, no.1, p. 271-290.
 18. Nissim, D., Penman, S. (2008). Principles for the Application of Fair Value Accounting. [interaktyvus], [žiūrėta 2020-11-17]. Prieiga per internetą: <https://www.sec.gov/comments/4-573/4573-105.pdf>
 19. Oberholzer, M. (2012). Relative importance of financial ratios in creating shareholders' wealth. *South African Journal of Economics and Management Sciences*, vol. 15, no. 4, p. 416-428.
 20. Raveesh, K., Chakraborty, K.S. (2011). Determinants of Current Ratios: A Study with Reference to Companies Listed in Bombay Stock Exchange. *Munich Personal RePEc Archive*, no. 35063, 2011, 12:14 UTC.
 21. Saragih, J.L. (2018). The Effects of Return on Assets (ROA), Return on Equity (ROE), and Debt to Equity Ratio (DER) on Stock Returns in Wholesale and Retail Trade Companies Listed in Indonesia Stock Exchange. *Human Journals Research Article*, vol.8, Issue 3, p. 349-367.
 22. Shayan, M. (2013). Exploring the relationship between financial ratios and created (sukurtos) shareholders value: A life cycle perspective. *European Online Journal of Natural and Social Sciences* 2013, vol. 2, no. 3(s), p. 195-206. ISSN 1805-3602.
 23. Tang, T.T. (2009). Information Asymmetry and Firms' Credit Market Access: Evidence from Moody's Credit Rating Format Refinement. *Journal of Financial Economics*, vol. 93, Issue 2, p. 325-351.
 24. Visconti, R.M. (2018). Corporate Profitability: Return on Equity, Return on Investment, Modigliani & Miller Proposition II and Economic Value Added. March 2018 SSRN Electronic Journal DOI: 10.2139/ssrn.3144286.
 25. Žigienė, G. (2006). Įmonės finansų analizės teoriniai aspektai: metodinė priemonė. VU, KHF.

RELATIVE RATIOS FOR THE ASSESSMENT OF THE COMPANY'S FINANCIAL CONDITION: SHAREHOLDERS' AND CREDITORS' APPROACH

Summary

Different ratios are used to assess the financial condition of a company. Users of financial information themselves decide what kind of ratios shall be analysed and in what scope it shall be done. The article groups and summarises the most popular ratios used by shareholders and creditors to assess a company's financial condition. Relative ratios are divided into two groups: 1) accounting-based, 2) market-based. It has been established that shareholders and creditors can use both different and the same ratios to make their economic decisions. Both the shareholders and the creditors use *profitability* (operating profitability, return on assets, return on equity, return on investment), *liquidity* (current ratio, quick ratio), *solvency* (debt ratio, debt to equity ratio) and *capital market* (price to book value) ratios. Activity ratios are only analysed by shareholders; the asset turnover is not important for creditors as they pay more attention to the solvency ratios. The capital market ratios are also more important to shareholders. They analyse different investor ratios, and the only ratio of this group, the price to book value, is investigated by creditors.

Keywords: financial condition, ratios, shareholders, creditors.

Informacija apie autorių

Lina Paliulienė. Kauno kolegijos Verslo fakulteto Apskaitos ir finansų katedros lektorė. Mokslinių tyrimų kryptys: įmonės finansinės būklės ir veiklos rezultatų vertinimas, įmonės turto įkainojimas, finansų sektoriaus ir ekonomikos sąveika.

El. paštas: lina.paliuliene@go.kauko.lt